

Sak 41-19 Referatsaker

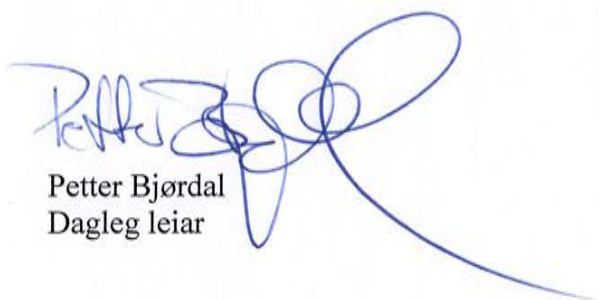
Tilråding til vedtak

Styret tar referatsakene til orientering

Disse referatsakene vart lagt fram på møtet:

Ørsta Kommune – Planprogram for kommunedelplan for klima og energi 16.10.19

Brev frå Rekom AS. Avvikling av Rekom – brev 10.10.19

Petter Bjørdal
Dagleg leiar

VØR Volda og Ørsta Reinholdsværk IKS	
17 OKT 2019	
ARK.NR.	J.NR. 24047

Volda Og Ørsta Reinholdsværk Iks
Torvmyrane 29
6160 HOVDEBYGDA

Vår referanse
19/10188 19/15740

Dykkar referanse

Sakshandsamar
Magnar Selbervik

Dato
16.10.2019

Kommunedelplan for klima og energi - fastsett planprogram

Ørsta kommunestyre handsama og fastsette i møte 20.06.2019 planprogram for kommunedelplan for klima og energi.

Vedlagt følgjer kopi av vedtak og saksutgreiing. Fastsett planprogram vert også lagt ut på kommunen sine heimesider.

Med helsing

Magnar Selbervik
miljøvernrådgjevar

Dokumentet er elektronisk godkjent og har difor ikkje signatur

Mottakar			
Avinor As	Postboks 150	2061	GARDERMOEN
Direktoratet For	Postboks 3021 Lade	7441	TRONDHEIM
Mineralforvaltning Med			
Bergmesteren For Svalbard			
Fiskeridirektoratet	Postboks 185 Sentrum	5804	BERGEN
Framtiden I Våre Hender	c/o Marit Steinnes	6150	ØRSTA
Søre Sunnmøre	Bakkevegen 12		
Fylkesmannen I Møre Og	Postboks 2520	6404	MOLDE
Romsdal			
Kystverket	Postboks 1502	6025	ÅLESUND
Mattilsynet	Felles postmottak Postboks	2381	BRUMUNDDAL
	383		
Møre Og Romsdal	Postboks 2500	6404	MOLDE
Fylkeskommune			
Mørenett As	Langemyra 6	6160	HOVDEBYGDA
Naturvernforbundet			
Volda/Ørsta			

Mottakar			
Norges Vassdrags- Og Energidirektorat (nve)	Postboks 5091 Majorstua	0301	OSLO
Statens vegvesen	Postboks 8142 Dep	0033	OSLO
Stiftelsen Museum Vest	Museumsvegen 9	5337	RONG
Stiftinga Ørsta	Postboks 162	6151	ØRSTA
Næringskontor			
Tussa Energi As	Langemyra 6	6160	HOVDEBYGDA
Tussa Ikt As	Langemyra 6	6160	HOVDEBYGDA
Tussa Installasjon As	Indrehovdevegen 67	6160	HOVDEBYGDA
Tussa Kraft As	Langemyra 6	6160	HOVDEBYGDA

Vedlegg

Planprogram - kommunedelplan for klima og enenrgi

Fastsetting av planprogram - kommunedelplan for klima og energi

Kommunedelplan for klima og energi i Ørsta kommune. Eigengodkjenning planprogram

Føremål med planarbeidet

Planarbeidet skal styre arbeidet mot reduksjon i utslepp av klimagassar, redusert energibruk og meir bruk av energi frå fornybare kjelder fram mot 2030. Planen skal vise status, samt kommunen sine mål og tiltak, og omfatte kommunen si rolle som mynde og samfunnsaktør med ansvar for planlegging og rollene som tenesteytar, innkjøpar, eigedomsforvaltar mm. Planen skal gjelde perioden 2019 til 2030.

Status og utfordringar

Gjennom Parisavtalen har Noreg slutta seg til måla om å avgrense temperaturstigninga på jorda frå 1850 til 2100 til godt under 2 grader Celsius. Avtalen pliktar også landa å arbeide for å avgrense temperaturstigninga til 1,5 grader.

Noreg skal kutte i utsleppa av klimagassar fram til 2020 med 30 % av utsleppa i 1990, og har rapportert inn mål om å kutte 40 % innan 2030. Gjennom klimalova har Noreg også lovfesta eit mål om eit lågutsleppssamfunn i 2050.

Regional delplan for klima og energi 2015-2020 har 3 hovudmål; - klimagassutsleppa skal reduserast med 10 % i forhold til utsleppa i 2009, - summen av ny fornybar energi, ENØK-tiltak og energiomlegging skal tilsvare 2 TWh, - alle kommunar skal gjennomføre minst 5 konkrete tiltak for å betre miljøet og redusere utsleppa av klimagassar.

Ørsta kommune sin eksisterande kommunedelplan for klima vart vedteken av kommunestyret 18.03.2010. Planen er tilgjengeleg som vedlegg. Planen gir mål om å redusere klimagassutsleppa samla sett med 20 % innan 2020 fordelt på både bygg (energi), transport, forbruk/avfall, næringsliv og landbruk, samt mål om reduksjon i energiforbruk og auka fornybar andel både for eigne bygg (20 %) og kommunen som samfunn (5 %). Ansvar er i handlingsdelen fordelt ned på einskilde sektorar i kommunen med fristar for gjennomføring. Eit sentralt grep var rapportering på oppfølging i årsmelding på gjennomføring av klima og energitiltak. Evalueringa syner at dette ikkje har vore følgt godt nok opp. Klimagassutsleppa frå Ørsta kommune har i følgje Miljødirektoratet sin statistikk auka frå 2009 og til 2016. Det er utarbeidd ei eiga evaluering av oppfølginga av dagens klimaplan.

Kommunestyret har gjennom kommunal planstrategi vedteke at klimaplanen skal reviderast. Det vert synt til at arbeidet med ny digital rettleiar og tilgang til betre statistikk fordelt på kommunenivå. Rettleiaren legg td ikkje opp til å rekne om klimaeffekt av energiforbruk slik det vart gjort i dagens plan, men til å sette eigne mål for energiforbruk og eigne mål for direkte klimagassutslepp.

Samfunnsdelen av kommuneplanen har følgjande hovudmål fram til 2025 :

- gjere kommunen til ein attraktiv stad å busetje seg og drive næring,
- med eit mangfald av opplevingar og gode oppvekstmiljø,

Saksnr / arkivkode
2017/1942 / K00

Løpenr.
5497/2019

Stad
Ørsta

Dato
16.04.2019

- ein berekraftig kommune,
- Ørsta sentrum som eit midtpunkt for kultur, handel og aktivitetar, utvikling og vekst på bygdene
- kommunen som ein aktiv samfunnsutviklar.

Nye statlige planretningsline for klima- og energiplanlegging og klimatilpassing vart vedtekne hausten 2018 og gjev føringar for arbeidet.

Organisering, planprosess

Det er alt etablert eit samarbeidsforum for dei fleste kommunane på Sunnmøre gjennom Sunnmøre Regionråd som skal bistå i arbeidet. Rådmannsgruppa er styringsgruppe for samarbeidsforum. Samarbeidet med regional mynde, andre kommunar vert organisert gjennom samarbeidsforumet. Det kan også vere aktuelt å køyre felles prosessar i høve/fagsamlingar saman med andre liknande samarbeidsfora, td Klima Østfold.

Sjølve utarbeidinga av planen vert leia av ei administrativ arbeidsgruppe med miljøvernrådsgjevar som planleggar. Ein ønskjer å involvere heile kommuneadministrasjonen med vekt på dei einingane som er mest sentrale.

Den administrative arbeidsgruppe som skal ha om lag månadlege møte. Gruppa skal vere diskusjonspartner for planleggar og sjølv delta aktivt i planarbeidet. Arbeidsgruppa har følgjande medlemmer: rådmann, ass rådmann, leiar for seksjon eigedom, leiar for Økonomistab, leiar for seksjon landbruk og kultur. Leiar for ungdomsrådet har møte og talerett.

Styringsgruppe for arbeidet vil vere formannskapet. Styringsgruppa vil verte førelagt prinsipielle avgjerder. Høyring og vedtak vil elles skje etter reglane i plan og bygningslova og kommunen sine prosedyrar der andre utval kan kome med sine innspel.

Det er isolert sett uheldig at arbeidet med reguleringsplan for sentrum er i sluttfasa då denne planen vil vere eit viktig juridisk heimelsgrunnlag for gjennomføring av viktige plangrep. I motsetning til dei største byområda i landet kjem ikkje vår kommune inn under ordninga med byvekstavtalar, der staten bidreg med midlar til kollektiv-, sykkel og gangetiltak langs riksvegar mot forplikingar om å nå mål om nullvekst gjennom tiltak innan areal og samferdsel. Det synes elles vere ei utfordring å få etablert felles løysingar for kommunane på Søre Sunnmøre med tiltak og restriksjonar i høve utslepp frå lokaltrafikk noko som krev tillit mellom kommunane for å unngå uheldig dreining av handelsbalanse.

Medverknad

Samarbeid med Statens vegvesen, Kystverket, Avinor, Nettbuss, Fjord 1, Tussa energi, Mørenett, Ørsta eldhus, Volda Ørsta reinhaldsverk, næringslivet elles og frivillige lag og organisasjonar vert gjennomført som temamøter i regi av samarbeidsforumet. Det vil også verte nytta arena som regional planforum.

Det kan også vere aktuelt å arrangere fellesmøter, eller direkte informasjonsmøter knytt til høyringa av planutkastet, for td leiarane i ungdomsråda. Elles vil ein nytte elektronisk kommunikasjon gjennom kommunane sine heimesider, sosiale media, lokalaviser o.a.

Saksnr / arkivkode
2017/1942 / K00

Løpenr.
5497/2019

Stad
Ørsta

Dato
16.04.2019

Høring av planframlegget vert gjennomført etter reglane i pbl. § 11-14, jf. § 5-2.

Alternativ som vil bli vurdert

Planen skal vurdere ulike typar tiltak som kan gje reduksjon i utslepp av klimagassar, redusert energibruk og auka andel fornybare energi. Der det er mogeleg skal mål og tiltak tidfestast, kostnadsreknast og effekten skal talfestast (kWh eller tonn CO₂-ekvivalentar). Miljødirektoratet sine tiltaksberekningar som er under utarbeiding skal nyttast så langt som råd. Det skal lagast framskrivingar som syner klimagassutsleppa fram mot 2030 med og utan gjennomføring av tiltak.

Målsetjinga i planen skal munne ut i eit handlingsprogram som skal fordele ansvar. Det må vidare gjerast ei vurdering av kor detaljert handlingsprogram skal vere og om det eventuelt bør avgrensast til strategiar som vert følgt opp i utarbeiding av meir konkrete årlege tiltak som eit klimabudsjett/rekneskap knytt opp mot økonomi og budsjettarbeidet.

Planen må avklare korleis ein kan sikre at mål og tiltak frå handlingsprogrammet vert teke inn i økonomiplan og årsbudsjett.

I følgje miljødirektoratet sin kommunefordelte klimagassstatistikk er det vegtrafikk primært frå lette køyretøy og jordbruk (husdyr og husdyrgjødsel), sjøfart som er største kjeldene til direkte klimagassutslepp i kommunen. Netto opptak i skog og annan arealbruk har vorte redusert frå 2010 til 2015.

Ein vil difor i planarbeidet leggje stor vekt på å utgreie tiltak innan dei store lokale utsleppssektorane som er vegtrafikk, jordbruk og sjøfart.

I samsvar med nasjonal retningsline skal planen innehalde statistikk over utvikling og framskriving av klimagassutslepp. Erfaring frå evalueringa av eksisterande plan vil vidare vere sentral og peikar på behovet for etablering av ein metodikk (td klimagassrekneskap) for årleg ajourføring av klimagassutslepp. Behov for auka fokus på miljøkrav ved offentlege innkjøp er eit anna sentralt tema. Tiltak for å auke opptak i skog og anna areal må vurderast.

Tilpassing til klimaendringar kan verte omfatta på eit overordna nivå, då mest for å avklare om det skal utarbeidast ein eigen meir detaljert plan for dette temaet. Omfang vil også måtte avhenge av kva samarbeid og drahjelp kommunen kan få gjennom eksisterande eller nye nettverk.

Delutgreiingar, framdrift

Det vil bli gjennomført følgjande delutgreiingar

- Transportanalyse med tiltak for å redusere bruk av bil, tilrettelegging for utsleppsfri transport, herunder ladeinfrastruktur og auka bruk av kollektiv og gang/sykkel.
- Landstrøm/ fyllestasjonar hydrogen sjøfart
- Jordbruk herunder gjødsellager og tilrettelegging for biogass, skog og annan arealbruk

Saksnr / arkivkode
2017/1942 / K00

Løpenr.
5497/2019

Stad
Ørsta

Dato
16.04.2019

I tillegg vil det verte arbeidd med miljøkrav ved offentlege innkjøp, basert på nytt lovverk og digital rettleiing frå Difi. Det skal også vurderast ein strategi for kommunalt eigarskap i energi og avfallsselskap.

Ein tek sikte på planvedtak i kommunestyret hausten 2020. Det er sett opp følgjande framdriftsplan

	2019			2020			
	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal
Vedtak planprogram							
Arbeid med plan							
Medverknad							
Offentleg ettersyn							
Handsaming innspel							
Vedtak av plan							

Arbeidet og delutgreiingar vert finansiert med bruk av eigne midlar i budsjettet avsett til klimatiltak. I kva grad arbeidet elles vil avhenge av andre eksterne utgreiingar og bistand vil avhenge av kva kapasitet ein administrativt får til å prioritere arbeidet.

Vedlegg:

Evaluering av oppfølginga av dagens klimaplan.

Gjeldande kommunedelplan for klima vedteken i kommunestyret 18.03.2010.

<https://drive.google.com/file/d/1sekdQtoXSYuomnvMPHMNmVdFfZp7s7bN/view>

Statlige planretningsline for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning 2018

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2018-09-28-1469>

Saksnr / arkivkode
2017/1942 / K00

Løpenr.
5497/2019

Stad
Ørsta

Dato
16.04.2019

Vår referanse
19/10188 19/15738

Dykkar referanse

Sakshandsamar
Magnar Selbervik

Dato
16.10.2019

Fastsetting av planprogram - kommunedelplan for klima og energi

Kommunestyret har i møte 20.06.2019, sak 45/19, fatta følgjande vedtak:
Ørsta kommunestyre fastset planprogram for kommunedelplan for klima og energi slik det ligg føre datert 16.04.2019, jf plan- og bygningsloven § 4-1.

Ørsta kommune saman med Volda kommune og fylkeskommunen utarbeide pilotprosjekt der ein får etablert busstilbod med 20 minutts avgangar mellom Ørsta og Volda sentrum (sjukehuset og høgskulen) morgon og ettermiddag.

Med helsing

Gunnar Wangen
fagleiar

Magnar Selbervik
miljøvernrådsgjevar

Dokumenter er elektronisk godkjent og har difor ikkje signatur

Saksframlegg

Saksnr.	Utval	Møtedato
62/19	Formannskapet	11.06.2019
45/19	Kommunestyret	20.06.2019

Fastsetting av planprogram - kommunedelplan for klima og energi

Samandrag:

«Skriv her»

Kommunestyret 20.06.2019:

Handsaming:

Formannskapet si tilråding vart vedtatt med 31 mot 0 røyster

KST- 45/19 Vedtak:

Ørsta kommunestyre fastset planprogram for kommunedelplan for klima og energi slik det ligg føre datert 16.04.2019, jf plan- og bygningsloven § 4-1.

Ørsta kommune saman med Volda kommune og fylkeskommunen utarbeide pilotprosjekt der ein får etablert busstilbod med 20 minutts avgangar mellom Ørsta og Volda sentrum (sjukehuset og høgskulen) morgon og ettermiddag.

Formannskapet 11.06.2019:

Handsaming:

Eldar Øye, ass. rådmann svarte på spørsmål

Paul Kristian Hovden (KrF) sitt forslag:

Ørsta kommune saman med Volda kommune og fylkeskommunen utarbeide pilotprosjekt der ein får etablert busstilbod med 20 minutts avgangar mellom Ørsta og Volda sentrum (sjukehuset og høgskulen) morgon og ettermiddag.

Formannskapet vedtok med 8 mot 0 røyster å legge saka fram for kommunestyret i samsvar med rådmannen si tilråding m/tillegg

FSK- 62/19 Vedtak:

Ørsta kommunestyre fastset planprogram for kommunedelplan for klima og energi slik det ligg føre datert 16.04.2019, jf plan- og bygningsloven § 4-1.

Ørsta kommune saman med Volda kommune og fylkeskommunen utarbeide pilotprosjekt der ein får etablert busstilbod med 20 minutts avgangar mellom Ørsta og Volda sentrum (sjukehuset og høgskulen) morgon og ettermiddag.

Rådmannen si tilråding:

Ørsta kommunestyret fastset planprogram for kommunedelplan for klima og energi slik det ligg føre datert 16.04.2019, jf plan- og bygningsloven § 4-1.

Vedlegg:

Planprogram - kommunedelplan for klima og enenergi
Evaluering oppfølging av handlingsplan i dagens klimaplan

Saksopplysninger:

Ørsta formannskap, som planutval, vedtok i sak 83/18 den 18.09.2018 å varsle oppstart av arbeid med kommunedelplan for klima og energi, og leggje framlegg til planprogram datert 23.05.2018 ut til høyring, jf pbl §11-12 og 11-13. Vedtaket lyder:

«I samsvar med plan- og bygningslova (pbl.) § 11-12 og vedteken planstrategi varslar Ørsta formannskap oppstart av arbeid med ny kommunedelplan for klima og energi.

Framlegg til planprogram datert 23.05.2018 vert lagt ut til offentleg ettersyn i samsvar med pbl. §§ 4-1 og 11-13.

Frist for å kome med innspel til planarbeidet og merknader til planprogrammet vert sett til 6 veker.

Kva planarbeidet skal legge vekt på:

- *Plasten i havet – alt på land som «reiser til sjøs»*
- *Emballasje / minke emballasje – emballasje for alle.*
- *Reiseliv/turisme – buss/toalett*
- *Forsøpling langs vegane (jf. øl-boksar i før)*
- *Fyrst – busstilbodet må vere på plass.*

Føremålet med eit planprogram er å avklare metodikk, organisering, medverknad og viktige tema som skal utgreiast i sjølve planen.»

Det har kome inn følgjande innspel:

Fylkesmannen i Møre og Romsdal 26.11.2018

«Eksisterande kommunedelplan for klima er frå 2010. Det er utarbeidd ei evaluering av korleis dagens klimaplan har blitt følgt opp. Det er bra, og ein føresetnad for at ein kan bygge vidare på erfaringar og lærdom frå førre planperiode. Vi legg til grunn at planen følgjast opp i budsjettarbeidet til kommunen og at det setjast av tilstrekkeleg kapasitet og kompetanse til arbeidet. Det er også viktig at det er ei nær kopling mellom klimaplanen og kommuneplanen sin samfunns- og arealdel. Alle avgjerder om lokalisering og utforming av næringsverksemdar, bustader, infrastruktur og tenester vil ha verknad på energiforbruk og utslepp i lang tid framover. Vi viser til Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning (2018).

Landbruk

Planprogrammet gjer greie for at ein skal utgreie tiltak innan jordbruk knytt til arealbruk, gjødsellager og tilrettelegging og biogass. Samstundes som landbruket er ei kjelde til utslepp av klimagassar, vil landbruket bli sterkt påverka av klimaendringar, og er også ein del av løysinga på klimautfordringane gjennom produksjon av fornybar energi, materialar og lagring av karbon. Landbruket kan bidra til reduksjon av klimagassar gjennom blant anna god gjødslingspraksis, betre drenering, auka binding av CO₂ i skog og meir bruk av bioenergi og tre som bygningsmateriale.

Eitt tiltak for å redusere klimautslepp frå landbruket er å utnytte metan frå

husdyrgjødsel i

biogassanlegg. Bedriftsøkonomisk lønsemd og usikker teknologi kan vere hindringar når det gjeld å investere i biogassanlegg basert på husdyrgjødsel. Felles biogassanlegg med tilsetjing av et høgenergisubstrat, for eksempel fiskeslam, kan gi auka lønsemd for slike anlegg. Det kan vere verdt å greie ut om det er mogleg å stimulere til etablering av eitt eller fleire slike anlegg.

Kommunane er ein viktig landbrukspolitisk aktør og har eit ansvar for å formidle dei nasjonale måla om klimagassreduksjonar innanfor landbruket. I revisjonen av planen bør denne rolla blir synleggjort.

Byggenæringa er ansvarleg for ein stor del av klimagassutsleppa. Det betyr at når kommunen er byggherre, kan den bidra effektivt til reduksjon i klimagassutslepp ved å

planlegge energieffektive bygg der ein brukar klimanøytrale materiale som for eksempel tre.

Mykje har skjedd når det gjeld klima og landbruk siste åra. Landbruksnæringa har mellom anna tatt initiativet til prosjektet «Klimasmart landbruk», der næringa sjølv vil legge til rette for ein meir klimaeffektiv norsk matproduksjon. Eitt av grepa er å utvikle verktøy slik at kvar gard skal kunne ta gode klimaval. Denne satsinga kan det vere naturleg for den kommunale landbruksforvaltninga å delta i saman med lokale faglag og næringsorganisasjonar.

Samordna bustad-, areal- og transportplanlegging - klima

Klima er eit satsingsområde for regjeringa, og det er heilt avgjerande at kommunane gjer ein innsats i klimaarbeidet. Ein reduserer utslepp av klimagassar ved å effektivisere og samordne arealbruken og transportsystemet. Dette inneber mellom anna at nye bustadfelt blir lokalisert nær dei ulike bygdesentra, og tilrettelegging for mjuke trafikantar ved å etablere/utbetre gang- og sykkelvegar. Det er peika på at planarbeidet skal greie ut tiltak nettopp for å redusere behovet for bruk av bil. Vi viser også til Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal og transport-planlegging. Fylkeskommunen har også utarbeidd ein Regional delplan for klima og energi (2015-2020) med tilhøyrande årleg handlingsprogram. Her kan ein finne mykje nyttig bakgrunnsinformasjon og statistikk i tillegg til oversikt over nasjonale føringar for klima- og energipolitikken.

Samfunnstryggleik og klimatilpassing

Vi merkar oss at tilpassing til klimaendringar ikkje inngår som tema i planen. I omtalen om

klimatilpassing skriv kommunen at dei vil behandle dette temaet «... i plan der klimatilpassing inngår». Formuleringa er noko uklår, og vi skjønar ikkje heilt kva kommunen meiner med denne setninga. Fylkesmannen gjer merksam på at det nyleg har kome oppdaterte retningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpassing som erstattar

retningslina av 04.09.2009. Her har klimatilpassing blitt inkludert i det som tidlegare berre

omhandla klima- og energiplanlegging. I tråd med retningslina meiner vi det vil vere naturleg å inkludere klimatilpassing som eit tema i denne planen. Om planen ikkje vurderer konkrete klimatilpassingstiltak, kan kommunen eventuelt kommentere nærare i kva planar klimatilpassing inngår som tema/omsyn.

Konklusjon

Vi viser til merknadene våre, og vonar at dei kan vere til hjelp i det vidare arbeidet. Vi

minner også om nettstaden www.miljokommune.no, der der ein kan finne nyttig informasjon og hjelp også når det gjeld klimaarbeid i kommunane.»

Vår kommentar:

Evaluerer er ei statusoversikt over dei tiltaka som er prioritert i handlingsprogrammet i dagens plan. Dette syner manglande eigarskap/ ansvaret for oppfølging av vedtekne klimatiltak og understreker behovet for etablere miljøleining som system med ein metodikk for årleg ajourføring og rapportering i utvikling av utsleppa av klimagassar, knytt til budsjett og økonomiarbeidet.

VØR arbeidar med å sjå på moglegheita av å etablere eit biogassanlegg i kommunen basert på husdyrgjødsel og matavfall. Fiskeslam er lite aktuelt om ein skal kunne nytte bioresten som gjødsel. Kommunen har søkt tilskot og arbeid med å leggje til rette for mottak av bioresten, men prosjektet stoppa opp grunna manglande prioritering internt. Etablering av biogassanlegg synes naudsynt om kommunen som ei stor landbrukskommune skal ha moglegheit til å nå sine vedtekne mål for reduksjon i utslepp av klimagassar.

Tiltak for å redusere utslepp av klimagassar og tilpassing til eit endra klima er to ulike tema som også omfattar ulike aktørar. Det at SPR omtalar begge betyr ikkje at begge må vurderast i same plan. Å utgreie klimatilpassing i tillegg til tiltak for å redusere klimagassutsleppa vil utvide omfanget av planen og forseinke ferdigstilling. Vi ser likevel klare fordelar med å samarbeide med andre kommunar, gjennom nettverk, då kommunane har mykje dei same problemstillingane i høve temaet klimatilpassing. Det er også signalisert frå statleg hald at fylkeskommunane må ta initiativ til å etablere eigne nettverk for tema klimatilpassing etter modell frå Trøndelag og Troms. Vi rår til å presisere i planprogrammet at temaet klimatilpassing kan verte omfatta på eit heilt overordna nivå, mest for å avklare om det skal utarbeidast ein eigen meir detaljert plan for dette temaet. Omfang vil også måtte avhenge av kva samarbeid og drahjelp kommunen kan få gjennom eksisterande eller nye nettverk.

Møre og Romsdal fylkeskommune, 16.11.2018

«.....»

Planfaglege merknader

Eit planprogram er gjerne bygd opp på denne måten:

- *Føremålet med planarbeidet*
- *Rammer og retningslinjer – føringar*
- *Dagens situasjon: Kva er utfordringane og kva veit vi?*
- *Viktige spørsmål som planen skal gje svar på*
- *Utgreiingsbehov: Innhenting av kunnskap – eksisterande eller ny*
- *Opplegg for medverknad og organisering av arbeidet*
- *Framdrift*

Vi kommenterer planprogrammet på bakgrunn av denne inndelinga.

Føremålet med planarbeidet

Målet med planarbeidet er omtala fleire gonger i framlegget til planprogram, både i starten og i avsnittet «Alternativ som vil bli vurdert». Dette bør samlast på ein stad.

Rammer og retningslinjer

Ørsta kommune har eit godt utgangspunkt for å utarbeide ein god energi- og klimaplan.

Framlegget til planprogram viser korleis energi- og klimaplanen er kopla saman med

hovudmåla i samfunnsdelen i kommuneplanen.

Vi vil vise til reguleringsplanen for Ørsta sentrum, der arbeidet er i slutfasen.

Viktige plangrep her er mellom anna fortetting og gode løysingar for gåande og syklande. Dette

viser korleis ein gjennom planarbeid leggje til rette for meir energieffektive løysingar og

bidra til lågare utslepp av klimagassar.

Planprogrammet bør nemne litt meir om dei viktigaste nasjonale og regionale føringane

som gjeld innanfor energi- og klimaområdet. Den regionale delplanen for klima og energi skal leggast til grunn ved kommunal energi- og klimaplanlegging.

Ungdommens

fylkesting har mellom anna laga eit hovudmål til planen: «Innan 2020 skal det vere gjennomført minst fem konkrete tiltak i kvar kommune i fylket for å betre miljøet og redusere klimagassutslepp».

Dagens situasjon: Kva er utfordringane og kva veit vi?

Planprogrammet viser til eksisterande energi- og klimaplan og at det er gjort ei evaluering av denne. Planen sette konkrete mål for reduksjon i utslepp av klimagassar.

Ansvar vart fordelt på dei einiskilde sektorane i kommunen, men evalueringa viser at

dette vart følgt opp i for liten grad. Klimagassutsleppa i kommunen har auka sidan 2009, medan målet var at utsleppa skulle reduserast med 20 prosent innan 2020.

Det

kunne gjerne ha stått litt i planprogrammet om kvifor ein ikkje nådde måla i den førre

energi- og klimaplanen.

Viktige spørsmål som planen skal gje svar på (tema)

Planprogrammet viser i kapitlet «Alternativ som vil bli vurdert» kva planen skal innehalde. Tema som blir omhandla der må henge saman med det som blir presentert

som utfordringar tidlegare i dokumentet. Dei største kjeldene til utslepp i Ørsta er vegtrafikk, jordbruk og sjøfart og planen skal leggje stor vekt på å utgreie tiltak innanfor

desse områda. Det meiner vi er ei rett prioritering. Andre tema som kan vere aktuelle er

arealplanlegging, kommunale innkjøp, energibruk i kommuneorganisasjonen, industri og avfall.

Utgreiingsbehov

Sjølv om denne planen ikkje utløyser konsekvensutgreiingar etter eiga forskrift, er intensjonen i plansystemet den same: Vedtak skal gjerast på best muleg kunnskapsgrunnlag. Utgreiingsomgrepet er knytt til dette og må ikkje forvekslast med plantema. Planprogrammet må vere konkret i kva kunnskap som er bestilt og bygge på det som vert sagt under utfordringar og kunnskapsstatus. Her bør det også seiast noko om kva metodar som skal nyttast for å hente kunnskap under ulike tema. Er det for eksempel behov for nye undersøkingar om energibruk i kommunale bygg? Er det nødvendig å kartlegge stasjonære utsleppskjelder?

Opplegg for medverknad og organisering av arbeidet

Det er skissert korleis innbyggerane skal informerast om planarbeidet, men vi saknar ei meir presis oversikt over korleis denne medverknaden skal skje og korleis ein kan involvere flest mogleg av innbyggerane. Medverknad er langt meir enn å legge planar ut til offentleg ettersyn. Vi vil elles peike på det viktige i at barn og unge sine interesser er tilstrekkeleg ivaretekne, jf. § 5-1 i plan- og bygningslova og rikspolitiske retningslinjer om barn og unge i planlegginga.

For å oppnå best muleg resultat i arbeidet med klima- og energiltak, bør mange ulike aktørar motiverast til handling. Prosessen bør gjerne kunne ut i avtalar der også andre aktørar enn kommunen sjølv har forplikta seg til å gjennomføre tiltak. Samarbeid med frivillig sektor kan vere nyttig. Arbeidet med ein klima- og energiplan kan vere ei anledning til å ta initiativ til kontakt med næringsliv og industri for å kartlegge mulege tiltak.

INNSPEL TIL PLANARBEIDET

Innspel til tema

Fylkestinget i Møre og Romsdal vedtok ein regional delplan for klima og energi 2015- 2020 i 2015. Denne planen skal leggast til grunn for regionale organ si verksemd i fylket, samt for kommunal og statleg planlegging og verksemd i regionen. Emna i den regionale planen vil vere sentrale også for kommunale energi- og klimaplanar:

- *Energiproduksjon og energibruk: Korleis auke bruken av fornybar energi, til dømes bioenergi?*
- *Stasjonær energi: Kommunen kan bidra mykje med å redusere utslepp frå byggsektoren gjennom for eksempel energieffektiviseringstiltak/energistyring, konvertering frå oljekjel til elkjel, fjernvarme osv.*
- *Landbruk: Ørsta er ein stor landbrukskommune og landbruksnæringa har eit potensiale i å redusere klimautsleppa gjennom til dømes god agronomi (for eksempel tilpassa*

gjødsling og god drenering).

- *Samferdsel: Korleis legge til rette for å auke andelen syklande og gåande, korleis auke andelen som reiser kollektivt, auke i andelen elbil?*
- *Reiseliv: Reiselivet i Ørsta er veksande og det er eit mål å auke verdiskapinga i kommunen og i regionen, jamfør framlegget til masterplan for reiselivsutvikling. Energi- og klimaplanen kan vise til korleis næringa kan gjere reiselivet meir berekraftig.*
- *Kompetanse: Auka kunnskap om berekraftig utvikling kan endre haldningar hos individ, bedrifter og organisasjonar. Planen bør vise korleis innbyggjarane kan få auka kunnskap om klima- og energispørsmål.*

KONKLUSJON

Vi viser til merknadene ovanfor og ber om at desse vert tekne omsyn til. Vi bed om å få tilsendt det vedtekne planprogrammet».

Vår kommentar:

Føremålet med planen står i første avsnitt. Planprogrammet gjeld organisering av arbeidet. Sjølve planen vil innehalde meir utfyllande informasjon om sentrale føringar. Det er utarbeidd ei eiga evaluering av oppfølginga av dagens plan. Utover hovudkonklusjonen er ikkje innhaldet gjenteke i planprogrammet. Det er etablert EOS for kommunal bygg og det er ikkje behov for ny utgreiingar av energibehovet for kommunale bygg no, men også energileiinga må verte betre.

Det har vore vanskeleg å få samarbeidsnettverket til å fungere og det framstår framleis uklart kva dette nettverket vil kunne bidra med til utgreiingar og innhenting av kunnskap utover å hjelpe til med organiseringa av sjølve medverknadsprosessen. Det er fokusert på dei store utsleppssektorane og punktet om utgreiingar er noko omskrive utan endringar i innhaldet.

Planen legg bevisst opp til ei avgrensa medverknad utover eigne temamøter gjennom nettverket med sentrale aktørar i næringslivet, frivillege lag og organisasjonar. Leiarane i ungdomsråda har fått direkte informasjon om planarbeidet. Dette ut frå avgrensa kapasitet og ressursar til planarbeidet.

NVE, 21.11.2018

«.....

Tilpassingar til klimaendringar inngår ikkje i planarbeidet, og planprogrammet omfattar i liten grad NVE sine saksområde. NVE har ingen særskilde merknader til varselet og ynskjer lykke til i planarbeidet».

Statens vegvesen, 23.11.2018

«Ein stor del av klimautsleppa kjem i dag frå vegtrafikken. Statens vegvesen ser på samordna bustad-, areal- og transportplanlegging som eit svært viktig verkemiddel og styringsverktøy for å kunne handtere klimautfordringane. Fortetting i gang-/sykkelavstand til m.a. sentrumsfunksjonar, arbeidsplassar, skular og kollektivtilbod er ei føresetnad for å kunne oppnå reduksjon i utslepp. Skal ein få til dette må det etablerast gode og trafikksikre løysingar for gåande/syklande og eit godt kollektivtilbod. Alle tiltak må vere universelt utforma. Det må også leggast vekt på haldningsskapande arbeid, for å

auke motivasjonen til bruk av miljøvennleg transport. Tilrettelegging for miljøvennleg bilbruk i form av etablering av ladestasjonar vil også vere eit naudsynt tiltak.

Ovannemnde punkt er i hovudsak omtala i planprogrammet. Statens vegvesen har difor ikkje ytterlegare merknadar. Til informasjon viser vi til vår nettside som syner Statens vegvesen sine satsingsområder mtp. miljøet, som i tillegg også omfattar planlegging, bygging og drift/vedlikehald av vegnettet».

Vår kommentar:

Utgreiing av tiltak for å redusere behovet for bruk av bil, kombinert med tilrettelegging for utsleppsfri transport og auka bruk av kollektiv og gange/sykkel er prioritert i planprogrammet. Utslepp frå transport er største direkte utsleppssektor for alle kommunane og planen var å utgreie dette samla for alle kommunane i nettverket. Det har ikkje lykkast å kome i gang med denne utgreiinga gjennom nettverket og organisering/oppfølging er pr dato usikker, men avgjerande for innhaldet i planen.

Avinor, 02.11.2018

«For Avinor er det viktig om det kunne legges til rette for en kollektivforbindelse (buss) til Ørsta- Volda lufthamn Hovden, som et miljøvennlig alternativ til bruk av privatbiler. I den forbindelse er det nødvendig å få etablert en rundkjøring i stedet for T-kryss mellom Torvmyrvegen og E39. Rundkjøringen ligger inne i gjeldende reguleringsplan for «Flyplassområdet med deler av Hovdebygda», egengodkjent av Ørsta kommunestyre 31.03.2011.

Like viktig som å få på plass en ny rundkjøring i Hovdebygda, vil det være å få til en forlengelse av Torvmyrvegen. Det vil kunne medføre en bedre logistikk med gjennomgående busstilbud forbi lufthamna.

Avinor har ingen øvrige merknader til planprogrammet».

Vår kommentar:

Det er regulert rundkøyring i flyplasskrysset på E39. Finansiering og bygging er førebles uavklart. Spørsmålet om eventuell lenging av Torvmyrvegen vestover er ikkje tema her og vurdert i samband med kommunedelplan for E39 Volda-Furene.

Det er elles slik at utslepp frå luftfart ved Ørsta-Volda lufthamn i si heilheit kjem på Ørsta kommune i MD sin statistikk då flyplassen ligg i Ørsta kommune. Det er utslepp opp til 1000 fot i samband med inn og utflyging som her vert registrert. Dette utgjer mellom 600-800 tonn CO2 ekvivalentar, eller knapt 2 % av dei registrerte direkte utsleppa innan kommunen sine grenser.

Mattilsynet, 19.11.2018

«.....

Konklusjon

Mattilsynet ser ikkje at reguleringa vil medføre konsekvensar for våre

forvaltningsoppgåver i dette tilsynsområdet. Mattilsynet avd Sunnmøre har ingen merknader til oppstart av planarbeidet som utreda for Ørsta kommune»

Direktoratet for mineralforvaltning, 22.11.2018

«.....

Transport av mineralressursar

DMF registrerar at framlegg til planprogram nemner at det skal gjennomførast ei transportanalyse med tiltak for å redusere biltrafikk. Tilknytt dette tema oppfordrar vi til at tema om frakt av mineralressursar vert teke med i transportanalysen. DMF anbefalar ut i frå eit klima- og miljøperspektiv at transportavstandar ikkje blir for lange.

Transport og frakt med bil kan nyttast som ein indikator på CO₂ – utslepp.

Kommunen

bør gjere ei vurdering av dagens situasjon knytt til frakt av byggeråstoff og gjere greie

for betydinga av lokale masseuttak for kortare fraktavstandar.

Det er òg slik at kostnader knytt til transport av byggeråstoff aukar i takt med avstand

mellom uttak og der massar skal nyttast. I den samanheng kan vi vise til Harde fakta

om mineralnæringa – mineralstatistikk 2017 som er tilgjengeleg på våre nettsider. Særlig relevant i dette tilfellet er kapittel 10, Miljø og bærekraft, som blant anna gjer greie for tilhøvet mellom byggeråstoff og klimautslepp frå mineralnæringa som følge

av transportavstandar.

Mineralressursar er ikkje-fornybare ressursar som berre kan nyttast der dei finst naturleg. God lokal utnytting av mineralske førekomstar er derfor viktig, slik at ein unngår å måtte frakte byggeråstoff over lange avstandar. Ifølge Noregs geologiske undersøking (NGU) sine databasar er det i Ørsta kommune registrert mange grus- og

pukkkførekomstar av lokal og regional betyding. DMF har registrert uttak i drift ved 6 av

førekomstområda. Det er framleis fleire førekomstområdar i Ørsta kommune som har

potensiale for mineralutvinning.

For nærmare informasjon om minerallova med tilhøyrande forskrifter, sjå heimesida

vår på www.dirmin.no.»

Vår kommentar:

I følge mineralstatistikken vart byggeråstoff i 2016 i snitt transportert med bil knapt 14 km/tonn i Møre og Romsdal mot 18,3 km/tonn for heile landet. I statistikken til Direktoratet vert det lagt til grunn eit utslepp på ca 2 kg CO₂ per lastebillass (25 tonn) per transportert km. I nasjonal transportplan 2018-2029 legg ein til grunn at innan 2030 skal 50 % av nye lastebilar vere nullutsleppskøyretøy, noko som vil redusere utsleppa frå slik transport monaleg. Dette krev tilrettelegging lokalt i form av hurtigladestasjonar, fyllestasjonar for hydrogen og/eller biogass.

Bergens sjøfartsmuseum, 22.11.2018

«Vårt ansvarsområde, etter føresegn til Lov av 9.juni 1978 nr. 50 om kulturminne, gjeld marine

kulturminne og omfattar derfor sjø- og strandområda, samt vann og vassdrag.

Bergens

Sjøfartsmuseum er etter føresegna til Kulturminneloven marinarkeologisk uttalemuseum i forbindelse med alle tiltak som rår sjøbotnen.

Museet er vidare rette myndigheit til å krevje undersøkingar ved tiltak, planer og utreiingar som vil kunne råka kulturminne under vann, og skal derfor underrettast ved start av alle regulerings og byggeplanar, samt andre tiltak som omfattar sjøareal. Vi minner om at undersøkingsplikta i Kulturminnelovens § 9 også gjeld for sjøbotnen og i vassdrag. Døme på tiltak i sjø er mudring/graving, utfylling/dumping, legging av vassleidningar, bygging av kaier, brygger, flytebrygger med meir.

Særskild for kulturminne i vatn og sjø er Kulturminnelovens § 14 som inneber at skip- og skipslast eldre enn 100 år er statleg eigedom.

Varslinga skal skje gjennom Møre og Romsdal fylkeskommune kulturavdelinga, eventuelt med kopi av sakene direkte til oss for uttale. Alle saker må leggjast fram for fylkeskommunen, som er mottak for alle plan- og tiltakssaker. Våre vurderingar av kva for planer som krev særskilte undersøkingar vil bl.a. ta utgangspunkt i føreliggjande kunnskap om førekomst av kulturminne, eventuelt en vurdering av regulerings-/ tiltaksområdets potensial for marine kulturminne.»

Kystverket, 12.12.2018

Fra de Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging kan følgende nevnes;

En økt satsing på en konkurransedyktig godstransport og en berekraftig transportmiddelfordeling er nødvendig. Det er et nasjonalt mål at en større andel av godstransporten skal skje på sjø og jernbane. Fylkeskommunene og kommunene i samarbeid med statlige fagmyndigheter har ansvar for at godsterminaler og havner prioriteres i planleggingen. Godsterminaler og havner utvikles som effektive logistikknutepunkter, og farledene for skipstrafikken tas hensyn til. Virksomheter som skaper tungtransport bør søkes lokalisert til områder med god tilgjengelighet til jernbane, havner og hovedveinett". Samt at "det settes av tilstrekkelige arealer for næringsutvikling som ivaretar næringslivets behov, og som er lokalisert ut frå hensynet til samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging".

Fra de statlige planretningslinjene fremgår det:

Utbyggingsmønster og transportsystem må samordnes for å oppnå effektiveløsninger, og slik at transportbehovet kan begrenses og det legges til rette for klima og miljøvennlige transportformer. Videre fremgår det at; Effektiv og sikker trafikkavvikling og god framkommelighet for næringstransport må vektlegges i planleggingen. Virksomheter for godstransport bør lokaliseres med god tilgjengelighet til jernbane, havn eller hovedvegnett

I nasjonal havnestrategi er målsettingen

Effektive og konkurransedyktige logistikknutepunkt. Regjeringen satser bl.a. på styrking av stamnetthavnregimet og å legge til rette for sterkere og mer robuste havner gjennom havnesamarbeid.

Vi nevner også **Maritime muligheter – blå vekst for grønnfremtid**, regjeringens maritime strategi som kom i 2015.

Av **Meld.St. 35 "På rett kurs"**, som kom i juni 2016, vil Regjeringen blant annet; legge til rette for utvikling av en konkurransedyktig, sikker og miljøvennlig sjøtransport og en effektiv beredskap mot akutt forurensning som forhindrer og begrenser miljøskade".

Skipstrafikken i norske farvann har økt siden 2005. I dag domineres trafikken av passasjerskip, stykkgodsskip og fiskefartøy. Målt i utseilt distanse, har Vestlandet den mest omfattende trafikken. Prognosen for utvikling i skipstrafikken frem mot 2040 tilsier en samlet økning i utseilt distanse på 41 prosent.

Kystverket har gjennom flere hundreår arbeidet målbevisst med å tilrettelegge for miljøvennlig sjøtransport til/fra kysten ved etablering av lokale havner og utdypinger/innkorting for sikrere farleder med tilhørende etablering av navigasjonsinnretninger langs hele kysten. I sin tid en forutsetning for nasjonens ve og vel, og ikke minst for befolkningen langs kystnorge. Med rimelig sikkerhet også en framtidig forutsetning med havrommet som satsingsområde og et samtidig internasjonalt galopperende fraktbehov som ikke kan løses med andre kjente transportformer. Vi har målbevisst satset på solcelle- og nyere led-teknologi med egne strenge krav til leverandører, som har gitt oss muligheten til kraftig redusert strømforbruk. Samtidig også uavhengighet til strømforsyning fra nettet, som i lange uværsperioder også kan medføre slukking av fyrlykter, og derav mindre trygg ferdsel på sjø i krisetilfeller. I våre områder gjerne opptredende når sjøen er eneste farbare samferdselsmulighet. Teknologien er også stabil med mindre vedlikehold og derav bruk av fartøy til slike oppdrag. Som følge av teknologiendringene er også bruken av dieselaggregat ved fyra redusert betydelig og derav også drivstoffleveranser med båt. Våre eldre fartøy skiftes tilsvarende ut jevnlig med nyere, der mer miljøvennlig teknologi reduserer fotavtrykket samtidig som fartøya er bedre tilpasset nyere lensetyper til bruk i akuttberedskapen på sjø. Loser utdannes og oppdateres jevnlig for i størst mulig grad å opprettholde sikkerheten for den økende sjøtransporten med mål om færrest mulig uheldige hendelser og miljøpåvikning fra sjøtransporten. Iflg. planforslaget skal det legges vekt på å utrede tiltak innen de lokale utslippskildene. Herunder tiltak innen sjøfart som fyllestasjoner for hydrogen og landstrøm. Vi kan opplyse at Stranda kommune og Stranda havnevesen har gjort utredninger for disse opp mot hverandre. Vi er rimelig sikker på at de vil være behjelpelig med faktaopplysninger

og gode råd i det videre arbeidet. Her også investeringskostnader opp imot brukerpotensial som bør kartlegges nøye. Eller ingen merknader til planprogrammet.

Vår kommentar:

Stranda kommune er med i nettverket og erfaringar frå arbeidet med prosjekt Hellesylt Hydrogen Hub vert med i arbeidet vidare. Planen har vore å sjå på utgreiinga av moglegheiter innan sjøfart samla då sjøtransport er ei stor utsleppskjelde for fleire av kommunane som må følgjast opp med tiltak lokalt.

Tussa, 22.11.2018

«Aller først vil eg seie at det er positivt at kommunen tek tak i dette. Berekraftig energiproduksjon og - bruk er truleg den største utfordringa vi står overfor i dette hundreåret. Sjølv om rein energi og klima berre er to av FN sine 17 berekraftsmål, vil berekraftsmålet om rein energi vere ein grunnleggjande føresetnad for å oppnå dei fleste andre 16 berekraftsmåla.

I høyringsdokumentet er det vist til ei evaluering av eksisterande energi – og klimaplan. Eg fann ikkje det dokumentet i utsendinga. (Det er ikkje avgjerande)

Mine konkrete innspel:

Målet for arbeidet må vere å minimere utsleppet av klimagassar samstundes som det er attraktivt å bu og drive næringsverksemd i kommunen.

Forvaltningsplanen må difor fastleggje overordna føringar for at samfunnsutvikling blir styrt i ei slik retning, men det er ikkje nok med ein overordna plan. Innbyggjarar, næringsliv og offentlege instansar er det som verkeleg skal gjennomføre for å oppnå dei ønska klimamåla. Dei må bli mobiliserte. Då er det viktig at aktørane blir motiverte til å levere gode klimaresultat. Sekundering er motiverande for å prestere, det er difor viktig å måle for å vise at utviklinga går i rett lei. Planen bør difor kunne brytast ned i korte periodemål med tilhøyrande sekundering. Planen må då også fokusere på kva som skal målast og aller helst i kvantitative storleikar som er klimarelevante.

Eg registrer formannskapet sitt vedtak om føringar om kva planarbeidet skal leggje vekt på. Punkta som er lista er viktige, men fleire av dei er ikkje viktige i ein plan som skal ha fokus på energi og klima (klimagassar).»

Vår kommentar:

Det skal i følgje planprogrammet gjennomførast egne temamøter med i regi av nettverket der sentral aktørar som St. vegvesen, Kystverket, Avinor, Nettbuss, Fjord1, Tussa energi, Mørenett, Ørsta eldhus, Volda og Ørsta reinhaldsverk og frivillege lag og organisasjonar. Ei større mobilisering ut over dette kan vere eit konkret tiltak som planen peikar ut, men må då også følgjast opp av ressursar.

Planprogrammet syner attende til evaluering av eksisterande plan som peikar på behovet for å etablere ein metodikk (td klimagassrekneskap) for årleg ajourføring av klimagassutsleppa. Det vert også peika konkret på Miljødirektoratet sitt nye digitale verktøy over direkte utslepp fordelt på kommune og tiltaksberekningar som vurdering av klimaeffekt av einskild tiltak.

Lista til Formannskapet over kva planen skal legge vekt på gjeld miljøtiltak (forsøpling) elles og i liten grad tiltak som kjem direkte inn under ein kommunedelplan for klima og energi. Her lyt ein fokuksere på dei store utsleppskjeldene, både av direkte og indirekte utslepp.

Fremtiden i våre hender, 18.11.2018

«Det er viktige tema som er i fokus her, og ein må halde oppe trykket for å få ned klimagassutsleppa i kommunen. Vi meiner at det offentlege har eit stort ansvar både som ein viktig aktør i samfunnet, med stort klimaavtrykk, men og som eit føredøme. Når klimagassutsleppa i Ørsta Kommune har gått opp i føregående planperiode, vil vi understreke kor viktig det er å ha kontroll på dette, og ser på det å ha eit klimabudsjett som eit godt verktøy i denne samanheng.

Det er og fleire kommunale føretak som er Miljøfyrtårn, dette er ei sertifisering som går både på avfallshandtering, transport, innkjøp og energiforbruk i høve miljø. Ein bør satse på at dei fleste kommunale arbeidsstader vert sertifisert som Miljøfyrtårn, og dette er eit svært viktig tiltak for å nå måla i klimaplanen. Fairtradesertifiseringa kan også inngå som ein del av dette.

Transport er ei stor utsleppskjelde til klimagassar, som nemnt i forslaget til planprogrammet. I tillegg til å jobbe for auke av kollektivtilbodet, og tilrettelegging for syklende og gåande, vil vi nemne elsykkel. Der har Farkvamen Barnehage og dei kommunale fysioterapeutane sett i gong eit godt tiltak med innkjøp av elsyklar for å redusere antal tilsette som køyrer bil. Dette er med på å redusere mikroplastutsleppa til sjø/vatn, der slitasje av bildekk er den største syndaren. Elsykkel gir ikkje luftforureining eller støy i bruk, ein sparar areal til parkering og det gir god helsegevinst i form av fysisk aktivitet. Det bør og vere meir fokus på ulike gå til skulen og jobb tiltak, til dømes begrensa tilgong for bil, køyregodtgjersle for gåande/ syklende, konkurranser og haldningskapande arbeid. Eit anna forslag er å setje krav til reiser i offentleg regi, at desse må gjerast på mest mogeleg miljøvenlege måte for å verte dekt av kommunen.

Forbruk og forbrukspress er ei stor utfordring, spesielt for utsette grupper med svak økonomi. Mange kommuner har hatt suksess med utlånssentralar av ulikt utstyr, for

eksempel i tilknytning til bibliotek eller frivilligsentralar. Dette kan vere friluftts- og sportsutstyr, verkty eller liknande. Me ser positivt på det arbeidet som har vore gjort med at der er klasesett av ulikt utstyr på skulane, dette bør også vidareførast og utvidast.

Mat er og´ ein stor kjelde til klimagassutslepp. Det er sagt at om matsvinn var eit land, ville det hatt verdas tredje største utslepp av klimagassar. Der er fleire kommunar som har meldt seg som "Matvinn-kommuner" gjennom Framtiden i våre hender. Dei har mellom anna jobba med undervisning om kor lenge ulike matvarer held seg, og at det er forskjell på ulike typar datomerking. Dagens unge har og mykje å lære om å nytte restemat og ta vare på maten. Kanskje det går an å samarbeide med butikkane om å få mat som ellers hadde vore kasta som råvarer til matlaging i skulen?

Kjøttforbruket er og eit viktig moment når det gjeld klimagassutslepp. I 1979 åt vi ca 54 kilo kjøt i året per person, i 2016 var dette talet nesten 81 kg per person. I tillegg har folketalet auka. Kjøttforbruket har ca 10 gangar større klimagassutslepp enn grønnsaker. Tiltak her kan vere å ha vegetariske alternativ der det vert servert mat, og gjerne redusere mengda kjøt som vert servert når det vert servert kjøt. Ein kan med fordel innføre "Kjøttfri mandag", og ha fokus på dette også i skulesamanheng. Difi har ein del informasjon om offentlige innkjøp av bærekraftig mat og drikke (anskaffelser.no), vi viser og til Framtiden i våre hender sine rapportar som ligg digitalt. (framtiden.no)»

Vår kommentar:

Det er eit mål i dagens klimaplan at minst 3 kommunal einingar vert miljøfyrtårnsertifisert kvar valperiode. Førrebeis er ingen sertifisert. Å miljøfyrtårnsertifisere kommunen etter hovudkontormodellen vil kunne vere eit godt grunnlag for eit miljøstyringssystem.

Kommunen har søkt og fått klimasatsmidlar til innkjøp og utleige av el-syklar og etablering av eit sykkelhotell ved Mørebil. Prosjektet har likevel ikkje vorte følgt opp og tilskotet vert betalt attende. For å redusere bruken av bil og auke andelen som nyttar kollektivt og gange/syssel lyt ein kombinere både positive og innskrenkande verkemiddel. Det er dette som ligg i planprogrammet si utgreiing av tiltak for å redusere bruk av bil, tilrettelegging for utsleppsfri transport, herunder ladeinfrastruktur og auka bruk av kollektiv og gange/syssel.

Småjobbsentralen disponerer noko friluftts- og sportsutstyr for utlån som dei har

overteke frå friivilleghetssentralen. Finansiering har vore gjennom ulike tilskotsordningar retta mot lågterskel fysisk aktivitet. Tiltak for å redusere matsvinn vil vere ein naturleg del av planarbeidet.

Barne- og ungerepresentant, 13.11.2018

«Rikspolitiske retningslinjer for å ivareta barn og unges interesser i planleggingen set som krav at kommunen skal organisere planprosessar slik at barn og unge får høve til å delta og at barn og unge sine synspunkt kjem fram. I følge planprogrammet vil ein involvere ungdomsråda ved leiarane. Dette er positivt. For å sikre at barn og unge sine synspunkt kjem fram bør medverknadsopplegget vere tilpassa barn og unge som målgruppe. For å sikre eit meir representativt utval bør ein vurdere å involvere fleire enn berre leiarane av ungdomsråda.

Vår kommentar:

Leiar i ungdomsrådet er også teke med i styringsgruppa for klimanettverket og deltek også i den lokale administrative arbeidsgruppa. Dette for å kunne påverke og få informasjon om arbeidet og moglegheit til å involvere sine i arbeidet.

Landbruksnemnda, sak 42/18

1. *«Ørsta Eldhus må legge til rette for bruk av lokalt trevirke.*
2. *Biogassanlegget på Melsgjerdet må få eit miljørekneskap som legg til rette for bruk av biogass også lokalt.*
3. *Biogassanlegget og eldhuset må få til ei samhandling»*

Vår kommentar:

Intensjonen med eit biobrenselanlegg var å utnytte tilgjengeleg lokalt råstoff (trevirke). Kommunen ba Tussa realisere prosjektet som no er Ørsta Eldhus.

Eldrerådet sak 40/18,

«Eldrerådet tek rullering av energi og klimaplan til vitende»

Samfunnsutvalet sak 86/18,

Samfunnsutvalet tek rullering av energi og klimaplan – høyring, til vitende

Råd for likestilling av funksjonshemma sak 28/18,

Tilskotet til kommunane for arbeidet med klimaplan må hevast, jf. «Framlegg til planprogram» s. 3, siste avsnitt.

Vår kommentar:

Det er gode tilskotsordningar både gjennom ENOVA og no Miljødirektoratet sine klimasatsmidlar. Dette er ikkje noko vi kan påverke gjennom klimaplanen, men ei moglegheit for finansiering av dei tiltaka som vert prioritert i planen.

Elles har ungdomsråda på Søre Sunnmøre fått orientering om arbeidet med klimaplanar på eit felles møte hausten 2018. Ungdomsråda for Volda og Ørsta kom då med nokre innspel til arbeidet i e-post datert 06.11.2018. Av tiltaka det vart

peika på var:

- Spinningsyklar som genererer straum på skular og treningscenter
- Gatelykter på berre når det trengst, lyssensora på offentlege bygg, buss og i heimane
- Betre kollektivtilbod: oftare avgangar, billigare, ungdomspris på korte busstura
- Tilrettelegging for mjuke trafikantar, gode sykkelveggar
- Kommunale bilar elektriske
- Fleire ladestasjonar for el-bilar
- Hydrogenbilar – båtar og el-ferge
- Kommunale middagar skal vere kvitt kjøt
- Tog/trikk, gåbuss til skulen
- Kildesortering på skulen og offentlege stadar
- Redusere plastforbruk, tiltak mot gummigranulat
- Handlenett
- Miljø i undervisning
- Høgre pris på importvarer

Vurdering og konklusjon:

Å stanse klimaendringane er eit av FN sine 17 bærekraftsmål, men også ein føresetnad for å kunne nå fleire av dei øvrige måla.

Kvar nordmann slapp i 2017 i snitt ut 8,4 tonn CO₂, mot eit globalt snitt på 4,8 tonn CO₂ ekvivalentar. Den globale snitt konsentrasjonen av CO₂ i atmosfæren var for først gong over 400 ppm i 2016 og vil passere 450 ppm om ca 30 år med dagens utsleppstakt.

Kommunane har ei sentral rolle og kan påverke klimagassutsleppa på mange område. Ny statistikk syner utvikling i utslepp og opptak av klimagassar fordelt på kommunenivå.

Sidan planprogrammet var utarbeidd har det også kome ein ny FN rapport som syner både større konsekvensar av ei oppvarming til 2 grader enn tidlegare antatt og at det framleis er mogleg å avgrense den globale oppvarminga til 1,5 grad. Men då må det kuttast raskt og effektivt i alle land og alle sektorar. I tillegg må det gjerast ein stor innsats for å binde CO2 som alt er slept ut.

Basert på innspel som har kome og arbeidet fram til no rår vil til å ta inn leiar i ungdomsrådet i den administrative arbeidsgruppa. Denne gruppa har alt hatt fleire møter og blant anna søkt midlar gjennom ordninga klimasats frå Miljødirektoratet. Vi rår elles til å ta inn ei pressisering i føremålet om at også kommunen si rolle som eigar av andre selskap skal vurderast.

Sidan varsel om oppstart har det kome ei ny revidert planretningsline for klima og energitilpassing. Dette er teke inn i planprogrammet. Planretningslina er no delt i to med klimatilpassing som nytt tema saman med klima og energiplanlegging.

Samarbeidsnettverket har ikkje fungert etter intensjonen og grunna manglande avklaringar på kva som kan gjennomførast av utgreiingar i regi av samarbeidsnettverket synes det naudsynt å utsette framdrifta i planarbeidet. Utgreiingar som det var føresett gjennomført felles for kommunane må gjennomførast i eigen regi og nytten av nettverket vert då i praksis redusert til organisering av sjølve medverknadsprosessen og erfaringsutveksling. Dette er endra i planprogrammet og framdriftsplanen lyt også endrast med forventa ferdigstilling 4 kvartal i 2020. Det vert då lagt opp til å nytte av kommunen sine egne midlar til klimatiltak som finansiering av utgreiingar for planarbeidet.

Grunna manglande eigna møtefora har ein i praksis også redusert styringsgruppa frå heile rådmannsgruppa til nokre utvalde rådmenn, ein representant frå fylkeskommunen (landbruksdirektøren) og representant for ungdomsråda.

Medverknadsprosessen er bevisst halde nede på eit lågt omfang då vi har avgrensa kapasitet og erfaringsmessig ser at det kjem lite ekstra ut av omfattande prosessar.

Netto opptak i skog og annan arealbruk har vorte redusert frå 2010 til 2015. Vi rår til å ta inn ei presisering i planprogrammet om at aktuelle tiltak må vurderast.

Klimatilpassing har kome inn i den nye statlege planretningslina. Det er ikkje teke stilling i planstrategien til om dette skal gjerast som ein eigen plan eller inngå som tema i td samfunnsplanen. Vi ser likevel klare fordelar med å samarbeide med andre kommunar, gjennom nettverk, då kommunane har mykje av dei same utfordringane. Temaet omfattar likevel andre fag/område og vil utvide arbeidet monaleg og forseinke prosessen. Vi har teke opp temaet i klimanettverket utan å kome fram til noko klar konklusjon. Det er også signalisert frå statleg hald at fylkeskommunane må ta initiativ til å etablere egne nettverk for tema klimatilpassing etter modell frå Trøndelag og Troms. Vi rår no til å presisere i planprogrammet at temaet klimatilpassing kan verte omfatta på eit overordna nivå, mest for å avklare om det skal utarbeidast ein eigen meir detaljert plan for dette temaet. Omfang vil også måtte avhenge av kva samarbeid og hjelp kommunen kan få gjennom eksisterande eller nye nettverk.

Vi har elles gjort mindre meir kosmetiske endringar og samla oppstillinga av aktuelle delutgreiingane.

Avsnittet om mogleg lenging av leidningsnettet til Ørsta Eldhus fram til eit biogassanlegg på Melsgjerdet er teke ut då dette pr dato ikkje synast særleg aktuelt. Moglegheit for utviding av leidningsnettet vil likevel vere eit konkret tema i dialogen med fjernvarmeaktøren, jf også merknad frå landbruksnemnda.

Det er også lagt til 3 vedlegg til planprogrammet. Dette er gjeldande kommunedelplan for klima vedteken i kommunestyret 18.03.2010, Evaluering av oppfølginga av dagens klimaplan, statlige planretningsline for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning 2018

Vi rår til at planprogrammet vert fastsett slik det no ligg føre, sjølv om nokre punkt ideelt sett burde vore betre avklara.

Likestillingsmessige sider ved saka:

Konsekvensar for folkehelsa:

Miljøkonsekvensar:

Økonomiske konsekvensar:

Beredskapsmessige konsekvensar:

Konsekvensar for barn og unge:

Wenche Solheim
Rådmann

<namn>
<tittel>